

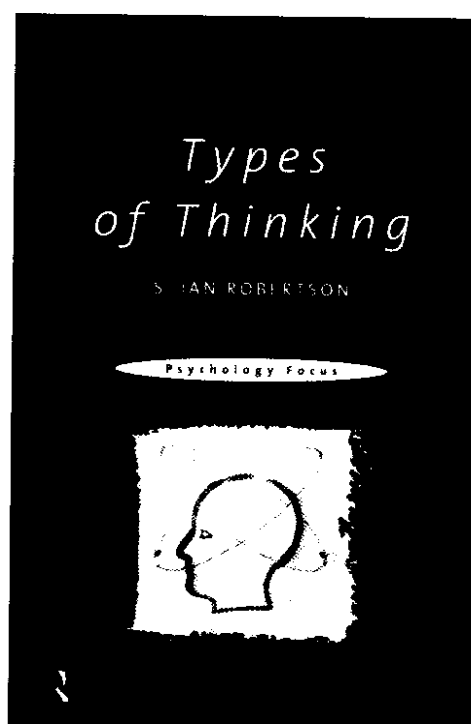
معرفی کتاب

به شکل صفحه بعد نگاه کنید و فرض کنید صفحه‌ای شطرنجی که از ۶۴ خانه تشکیل شده، در اختیار شماست. واضح است که به کمک ۳۲ مهره دومینو (domino) می‌توانید سطح صفحه را بپوشانید. حال تصور نمایید دو خانه از دو گوشه مقابل صفحه را جدا کرده‌اید. آیا می‌توانید ۶۲ خانه باقیمانده را به کمک ۳۱ مهره دومینو بپوشانید؟ توضیح دهید.

اکثر افراد برای حل این معما سعی می‌کنند در ذهن خود ۶۲ خانه را با مهره‌های دومینو بپوشانند. رفتار آنها برای حل مسئله به جواب منجر نمی‌شود. اما عده‌ای برای این معما راه حل دیگری ارائه می‌کنند. اگر دقت نمایید هر مهره دومینو یک خانه سفید و یک خانه سیاه را می‌پوشاند، در حالی که دو خانه‌ای که از سایرین جدا شده‌اند هر دو سیاه هستند، بنابراین امکان ندارد با ۳۱ دومینو بتوان این ۶۲ خانه را پوشش داد. در این گونه مثال‌ها اگر پاسخ را در بازنمایی (representation) نامربوط جست و جو کنیم، به جایی نمی‌رسیم؛ بنابراین لازم است بازنمایی مناسب و در خود معما را بیابیم. در چنین لحظه‌ای است که به بصیرت (insight) یا روشن شدن ناگهانی (illumination) می‌رسیم. ورتهایمر (Wertheimer) معتقد بود که انسان‌ها برای حل این گونه معماها یا از تفکر تکراری (reproductive) استفاده می‌کنند (یعنی استراتژی یا راهکارهای آموخته شده حل مسئله را تکرار می‌کنند) یا به تفکر زایا یا مولد (productive) رو می‌آورند (یعنی راه حل جدیدی ابداع می‌کنند). تفکر مولد نیازمند درک عمق ساختار مشکل است. مثال فوق از فصل سوم کتاب «انواع تفکر» نوشته یان روبرتسون نقل شده است.

کتاب مذکور دارای ۱۶۰ صفحه و برای خواننده مبتدی نوشته شده است. نویسنده مدعی است که این کتاب حتی برای افراد علاقه‌مندی که در حوزه روان‌شناسی شناختی مطالعه اندکی دارند نیز، قابل استفاده است که سبک روان و توضیحات آن این ادعا را ثابت می‌کند.

در دهه‌های اخیر، تلاش برای معرفی روان‌شناسی شناختی به زبان ساده برای غیر متخصصان فزونی گرفته که این کتاب مصداق بارز یکی از این تلاش‌هاست.

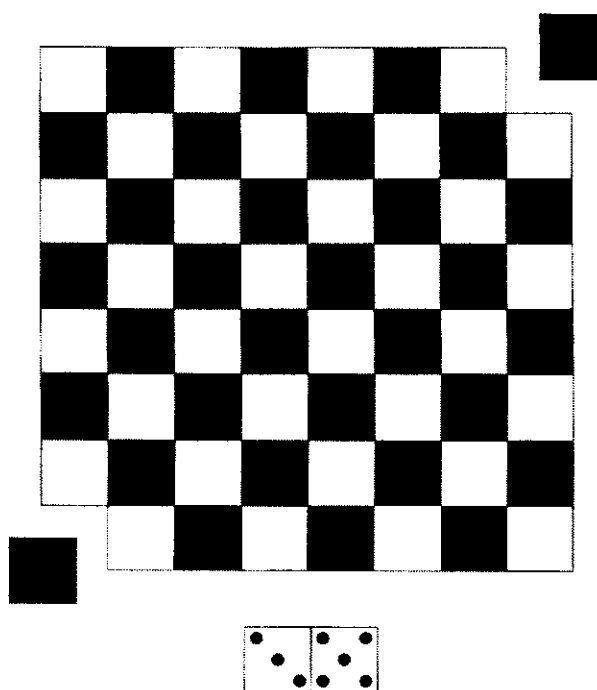

Types of Thinking

S. Ian Robertson
London: Routledge, 1999

تفکر چیست و چگونه شکل می‌گیرد؟ تفکر خلاقاته، تفکر منطقی و علمی کدام‌اند؟ چه تفکری هوشمندانه است و خطاهای تفکر چگونه حادث می‌شوند؟ از جمله مباحث کتاب مورد نظر است. فصل پنجم کتاب به توضیح درباره خطاهای عمده شناختی از جمله تفکر آرزومندانه (wishful thinking)، خطاهای میزان پایه (base rate fallacy)، خطای قمارباز (gambler's fallacy)، خطای کنکور (Concorde) می‌پردازد. در لابه‌لای کتاب، مثال‌های متعددی در مورد خطاهای عمده انسان‌ها در زمینه استدلال در فیزیک آورده شده است. متن کتاب اگر چه ساده است و مثال‌های فراوان دارد، اما برای متخصصان نیز می‌تواند خواندنی باشد. کتابی که می‌توان آن را در یک نوبت به طور کامل خواند و لذت بود.

شکل ۱- اگر از دو گوشه مقابل صفحه شطرنجی دو خانه را خارج کنید، آیا می‌توانید با ۳۱ مهره دومینو سطح صفحه را به طور کامل بپوشانید؟